

SEHOLSINCS KISVENDEGLŐ

Nem először járok ezen a vidéken, ismerem az országúti jelzőtáblákat, a sorompókat és vasútállomásokat, még az útmenti irodaépületeket és földműveszövetkezeti vegyesboltokat is. Azt a világossárga, magányos kis házat azonban, amelyik a csupasz fák közül hirtelen botlott elé, még sohasem láttam. Pedig se teteje, se vakolata nem mutatta újnak. Keskeny ösvény vezetett hozzá az országútról s a rossz földúton téglákat raktak ki a gyalogosoknak. Leállítottam a motort a bejárat előtt. Az ajtó mellett papírcédula, rajta piros tussal: „Seholsincs kisvendéglő, házias konyha, hideg-meleg ételek”. És egy másik papíron: „Gépkocsival, motorkerékpárral szíveskedjék a ház mögött parkolni”.

Felillantottam a ház homlokára, ahol a szokásos és minden tekintetben szabályos „kisvendéglő” feliratú cégtáblát láttam, sarkában a számmal, ami megnyugtatóan bizonyította, hogy hivatalosan nyilvántartott üzemegeység bejáratánál áll. Engedelmesen hátra toltam a motort, házias konyha, hirdette a cédula, és én még mindig hiszek a reklámnak.

Az udvarban négy-öt autó és legalább nyolc motorkerékpár parkolt. Meglepődtem. Ahhoz képest, hogy seholsincs kisvendéglő, éppen elegen tudnak róla. A sötét majdnem üres volt. Kockás abroszok, vasuti fülkéből ismert fényképek a falon, minden a szokásos. Két férfi üldögélt az egyik asztalnál, a pult mögött senki. Ügylátszik rossz helyre kerültem, az étterem talán az udvarból nyílik. Már indultam volna kifelé, amikor valaki megszólított:

— Parancsol uram?

Kifogástalan fehér kabátban a pincér állt mögöttem.

— Ebédelni szeretnék.

— Akkor erre tessék... — és egy sárga faajtóra mutatott, amit eddig észre se vettem.

Családiás étkezőhelyiség. Nem túl nagy, mégis tágas és levegős. Fehér terítők, porcelántányérok, asztalkendők. Az ajtó fölött pedig: III. osztályú étterem. Különös. Otthon a kényelmetlen talponállók sorolják harmadik osztályba, ahol nemcsak az étellel, az evőeszközökkel és negyed papírszalvétával is magunkat szolgálja ki. Alig találtam üres asztalt.

— Ha még étlapjuk is lenne — mondtam a pincérnek — igazán azt hinném, hogy álmodom.

Mozdulatlan arccal tette elem az étlapot.

— Szíveskedjék választani.

Szóval választani is lehet. Az étlap-vasas különleges szertartás. Én a magam részéről mindig komolyan vettem, s csak a sletős pincérek szoktak benne megzavarni türelmetlen unszólásukkal: „Akkor hozhatom?”, vagy „Tetszett már rendelni?” — Ez az én pincérem azonban még jelenlétével sem sürgött. Diszkrétan egyedül hagyott az étlappal, néhány asztallal távolabb megállt, és kifelé bámult az ablakon. Azzal a kellemes tapintattal viselkedett, amivel a kedves levestől olvasó szerelmezt szoktuk kitüntetni. Állt és várt. Én pedig két könyökkel nekilátam a munkának. Mivel se a kedvem, se a tárcám nem szoktam lebecsülni, az étlapot nem egyszerűen olvastam, hanem tanulmányoztam. És sokmindent megtudtam belőle. Megtudtam például, hogy ezen a harmadosztályú kifeneismeri helyen négyféle levest mérnek, kettőt szárnyasból. Megtudtam továbbá, hogy a házias konyha se üres blöff, mert ilyen ételeket, mint csirkepaprikás, töltöttcsirke, pulyka melle sültve, jószerivel nem is lehet elrontani. Végezetül pedig megtudtam, hogy a fentiekén kívül rendelhet a kedves vendég bármilyen tojásételet, s hogy mai házi készítésű tepertős pogácsa. Ez mind fontos és vonzó tudnivaló volt, megértte a fáradságot. A pincért csak akkor vettem igazán szemügyre, amikor a töltöttcsirkébe belekóstoltam. Mert most már fele se tréfa a varázslatnak. Akár az anyám utánozhatatlannak hitt csirkéjébe haraptam volna.

— Mondja, kérem — intettem a pincérnek — kié ez az étterem? (Ezekután nem volt képm kisvendéglőnek nevezni.)

— A szövetkezeté — választott készséggel — mi csak olyan jutalékosok vagyunk benne.

— Ki az a „mi”?

— A feleségem meg én.

— Maguk ketten csinálják ezt a nagyüzemet?

— Hárman. A kislányunk is belesegít. Ha meg odakint is megszaporodik a munka, a fiam a csapos.

— És a jutalékból telik porcelántányérokra, rozsdamentes evőeszközre? — Tréfának szántam.

— Nem egészen — választott komolyan. — A tányérokat kiadásra vettük, alig kerültek többre, mint a fajánsz. Az evőeszköz viszont igazán a miénk. Egy részét örököltük, a többit hozzávásároltuk.

— A szövetkezet talán nem adott?

— Hogyan adott volna. Hiánytalanul megvan mind. Leltárnál felszámítjuk. De a vendégek nem szeretik az alumínium kanalat, őszintén szólva, nekem is kifordul a kezemből. Katonának való szereszm, vagy hadifogolynak.

— És maguk inkább saját zsebből...?

— Én kérem másképp számolok. Nekem megéri azt a kis befektetést.

— A fehér abroszt meg az asztalkendőt is?

— Még azt is. Megkeresem az árát. Tessék csak elgondolni, hogy esik a pulyka melle valami mosogatóronggyal letörölt műanyag asztaltetón. A rendes terítés, találsz kell a jó emésztéshez.

— Ártani biztos nem árt, csak éppen szokatlan.

— Mi szokatlan?

— A gondolkodás. A maga gondolkodása. Hogy a máséba öli a pénzt.

— Nem ölöm bele. Ez csak olyan kölcsönféle. Ha egyszer odébb állok, viszem a holmit magammal.

— Mégis szokatlan.

— Lehet uram. De én sokat próbált ember vagyok. Tudom, hogy az olcsón nem lehet keresni. Kis kockázat, kis nyereség.

— És így?

— Nincs okom panasza. Nekem olyan törzsvendégeim vannak, mint egy belvárosi kávéháznak.

— Az országútról?

— Onnan legritkábban. Tavasztól késő őszig eltakarnak bennünket a fák. Télen meg nem szívesen vesztegelnek az autósok.

— Alig találtam üres asztalt.

— Mondom uram, nincs okom panasza. Aki egyszer véletlenül ide talál, másodszorra már nem kereti magát.

— És mit jelent a cédula, a seholsincs vendéglő?

— Azt a fiam tette ki tavaly nyáron, nem is tudom hogy jutott eszébe. Az egyik vendégünk, ott a bal hármasszalnál azzal a fekete hölgyvel, azt mondta rá, nagyon találó. És megkért, hagyjuk kint az ajtón. Hát ez aztán olyan kívánság, ami pénzbe se kerül. Inkább neki, mert ahányszor ide jön, mindig ad érte egy tízezt. Külön a céduláért.

— Ügylátszik a vendégei is különcök.

— Akad közöttük mindenféle.

— Ismeri őket?

— Hát... nem mutatkoztak be.

— Azért ismeri?

— Tudok rólok egyet-mást, Valami italt esetleg?

— Motorral vagyok.

— Akkor ajánlhatnám a szamócászörpönt. A feleségem specialitása.

Ez valami csodafeleség lehet, hogy mindenre kiterjed a figyelme. Szívesen megnéztem volna magamnak, de az étteremben csak az ura szorgoskodott. S közben még beszélgetni is ráért.

— Az én vendégeim nem sietnek — mosolygott a kérdésem. Futó látogatóim úgyszólván nincsenek. Leginkább törzsvendégek.

— Az a kislány is ott az ablak alatt?

— Ó csak igazán.

— Így magában?

— Ide mindig egyedül jön. Nem annyira kislány már, egyetemi hallgató. Vizsgaidőszakban látjuk legtöbbször. Nálunk készül a vizsgákra. Kiutazik a reggeli busszal, a négyórassal megy vissza.

— Itt ül egész nap?

— Igen, annál az asztalnál. Ha nagyon belefárad a tanulásba, kimegy a feleségemhez egy kicsit trécselni.

— És bírja... pénztárcával?

— Helypénzt nem szedünk.

— Dehát valamit csak rendel ennyi idő alatt?

— Hogyne. Reggelire citromos teát, délelőtt meg... ahogy kijön a számítási.

A szamócászörp igazán kitűnő volt, annyira kitűnő, hogy repetát is kértem belőle. Valójában mindig szerettem az üdítő italokat, de szégyelltem bevallani. Férfiatlan dolog. Ahogy azonban körülnéztem a helyiségben, mások is jóízűen fogyasztották. Például az egyetemista lány az ablak alatt.

— Hogy hívják? — kérdeztem a pincért.

— Mit uram?

— Azt a lányt.

Szigorúan nézett rám.

— Nem szabad zaklatni.

— Maga talán a garde mama?

— Azért jön ide, mert egyedül akar lenni.

— Pedig itt éppen elég alkalma lehet ismerkedésre.

— De nem ismerkedik.

— Honnan tudja?

— Tudom. — mondta makacsul. — Egyedül akar lenni. Tisztelni kell az emberek kívánságát.

Ez már valóságos rendreutasítás volt. Nem vonta vissza, de hozzátette:

— Elnézést, uram.

Nem sértődtem meg, egyáltalán nem. De a kíváncsiságom mostmár minden elgurult morzsában valami különöséget sejtett. Titok szagát éreztem, utána akartam járni.

— Maga ebben a pillanatban sokkal jobban érdekel, mint az a lány az ablak alatt.

Meglepődött. — Nagyon is egyszerű kisember vagyok. Csak éppen sokat próbáltam az életben.

— Ez a pincérség tanult szakmája?

— Nem mondhatnám.

— Tanul mestersege nincs?

— Van néhány.

ERDÉLYI MIHÁLY
CSALADI KÉP

A művésznek
a Horváth Mihály
utcai képtárban
rendezett kiállításából

BESZÉLGETÉS A DÉDUNOK ÁMMAL

Ha a sors úgy akarja, és ha éves leszek, és beszélgetni kezdek vele... sikerül leszoknom a dohányzásról, vagy a kicsike — amikor legalábbis napi 20 alá szorítani az adagot, ha az orvostudomány gyorsan fejlődik, a haditechnika pedig lassan — akkor talán megérem a nyolcvan, a kilencven, vagy tüsse kő, a századik életévemet. Ma ugyanis még igen messze vagyok tőle, s ilyenkor még élénk az ember képzelőereje...

Szóval, ha megérem azt a bizonyos századik, száztededik, vagy mondjuk százhuszadik életévemet, egy szép napon majd ölembe ültetem legifjabbik dédunokámat, aki akkor ép-

— Hogy mit csináltam a Vénuszon... náltam? Bebújtam a Vissza tudsz-e vajon emlékezni harmincbázták Budapestet... három éves korodra? — Csakugyan dédikém? De később, amikor mondjuk úgy husz-huszonkét éves lettel, akkor már ugye jól ment a sorod, akkor már pénzt is kerestél?... — De még megnyit... Több mint kétmilliárdot. (Magyarázom neki az inflációt, de látom, Kennedy gyilkosság I., Kennedy gyilkosság II., közel-keleti koral agyerelemzésében szenvedek.)

— Dédapó, ezek szerint igencsak különbözött a te életed az enyémtől. Hiszen, ha elgondolom, hogy én harminchárom éves koromban éppen turistaúton vol-

— És mit csináltál dédapó, amikor húszéves voltál?

— Mit jelent az, hogy néhány? — Több mesterséget jelent uram. Először mázolóknak tanultam az apám akarata szerint, aztán soförvizsgát tettem a magam feje után. Közbejött a pincérkedés, amit az apósom erőltetett rám.

— Nem szeretted?

— Akkor nem.

— Aztán jött még más?

— A háború.

— Az, sajnos, ha egyszer elkezdődik, mindnyájunk mestersége, akár tanultuk, akár nem.

— De nekem még szakmát is adott. Egy híres pesti szakács mellett kitanultam a szakácsságot. Azóta tudok sütni, főzni. A hadifogásban fakitermelésnél dolgoztam, de azt éppen nem mondanám mesterségnek. Hanem itthon az építőknél kaptam munkát. Előbb a szobafestőkkel jártam, de aztán nagy hiány volt kályhásokban. Eljártam egy öreg mesterhez segédmunkára. Később levizsgáztam, akkor még könnyebben adták a papírt. Hát ennyi uram, De értek még egyébhez is, csak papírom nincs róla.

— Például?

— Például tudom a böllérmesterséget. Aztán könyitok a susztersághoz. Sokfelé megfordultam. Nemigen válogathattam a munkában, ami jött, meg kellett csinálni. Nem is értem rá meggondolni, hogy értek-e hozzá, vagy sem.

— És ez a vendéglő?

— Ezt nem kerestem. Ő keresett engem. De most már nem bánom. Jól megvagyunk egymással.

— Ahol a vendégek elégedettek, ott hízik a vendéglős. Elnevette magát. — Híznai éppen nem hízom. Ami kis húst rám rakna a jó koszt, le is koptatja a sok lótas, futás, talpalás, beszerzés... Tudja uram, hogy van ez... Persze ne vegye panaszának, szívesen csinálom.

A bal hármasszalnál a fekete hölgyvel üldögélt. A pincér különös figurája mellett még ezt az átlag külsejű férfit is szokatlannak találtam. Föltűnt, hogy feketekeretes szemüvegét gyakran levette a szeméről, de ilyenkor nem pislogott a rövidlátók vaksiságával. Talán ablaküveget visel valami bujkáló szándékból.

— Ez az úr — állítottam meg a pincért — mindig szemüveges volt.

— Amióta ismerem...

— Érdekes. Azt hittem takargat valamit azzal a sötét kerettel.

— Mindnyáján takargatunk valamit — mondta a pincér és elsielt.

— Nem hagytam annyiban. Egy pincér, aki filozófál. „Tisztelni kell az emberek hibásságát.” „Mindnyáján takargatunk valamit”. „Seholsincs kisvendéglő”.

— Hogy érti ezt a takargatást?

— Őn talán mindent kibeszél magáról?

Nekem az a tapasztalatom, hogy az emberek túlságosan kíváncsiak. És nem is önzetlenül. Elvárják, hogy a másik mindent elmondjon, addig faggatják, amíg egészen levetkőzik előttük. Aztán nem elégednek meg vele, hogy látták mezteletlenül, hanem dirigálni kezdenek neki. „Vigyázz, én most már tudom, milyen vagy meztelenül. És ha ezentúl nem úgy válogatod magadra a ruhákat, ahogy én akarom, ha nem úgy öltözöl, nem úgy eszel, iszol, szerelmeskedsz és részegkedsz, ahogy én kívánom, másoknak is kibeszélem, hogy mindent tudok rólad.”

Az emberek nem azért kíváncsiak, mert segíteni szeretnének. Éppen ellenkezőleg. A markukban akarják tartani a másikat, hogy beleszólhassanak az életébe. Nekem elhiheti uram, én nagyon sokféle megfordultam. És mindenütt azt láttam, hogy az emberek szenvednek egymás kíváncsi-